

КАЗУС ПО ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ от 22.05.2022 г.

„АБВ“ АД било длъжник по изпълнително дело. По ИД постъпили суми, но същите се били изплатени на вискателя, защото длъжникът, чрез обезпечение на бъдещ иск между двете страни спрял изпълнението. След приключването на дулото по този иск (искът бил отхвърлен) ЧСИ Превел сумите (главница, лихви и разноски) на вискателя.

След време длъжникът завел дело с два съединени иска:

- Поискал ЧСИ да бъде осъден му върне сумата от 5061 лева, на основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД, която според него била надвнесена и поради това ЧСИ се е обогатил неоснователно с тази сума;
- Да му заплати лихва за времето, през което сумите събрани по изп. дело са стояли по сметката на ЧСИ, в размер на 25 001 лева.

ЧСИ отказал да върне сумата, поради което „АБВ“ АД завело дело, с посоченото основание. В едномесечния срок за отговор на ИМ ответникът посочил, че ищецът не само, че не е надвнесъл суми по изп. дело, но дори му дължи разноски, тъй като лихвите по изп. дело са били по-големи, отколкото твърди длъжникът (ищец) поради обстоятелството, че същите се начисляват не до момента на получаването на сумата по сметка на ЧСИ, а до момента на превеждането на същата на вискателя. След депозирането на отговора на ИМ, преди първото заседание, съдът поискал от ищеца да уточни дали исквата сума е преведена погрешно на ЧСИ или в резултат на неговото (на ЧСИ) изрично искане, както и дали сумата от 25 001 лева представлява обезщетение за неправомерно бездействие на ЧСИ или че същият се е обогатил с тази сума. Ищецът направил исканите уточнения. В първото заседание ответникът направил допълнителни възражения и поискал назначаване на счетоводна експертиза.

На първата инстанция първият иск бил уважен за сума от 4600 лева и отхвърлен за разликата до сумата от 5061 лева. Вторият иск бил уважен за сума от 670 лева и отхвърлен за разликата до сумата от 25 001 лева. Ищецът не обжалвал първоинстанционното решение относно неуважените части от исковете. Ответникът обжалвал първият иск и въззивният съд отменил решението и отхвърлил изцяло иска. Ищецът депозирал касационна жалба, в която едно от основанията за допускане до касация било твърдението, че решението на въззивния съд е очевидно неправилно, защото неправилно е изтълкувал и приложил нормата на чл. 75 ЗЗД.

Първото възражение на ответника по касационната жалба било, че същата е недопустима, тъй като към момента размера на претенцията на ищеца е под 5000 лева.

Въпроси на казус по гражданскоправни науки:

1. С оглед твърдението на ищеца, че сумата от 5061 лева е била надвнесена и поради това ЧСИ се е обогатил неоснователно с тази сума коя от трите хипотези на чл. 55, ал. 1 ЗЗД е релевирана? С оглед отговора по предходния въпрос от кой момент се дължи обезщетението за забава?

2. Ако събраните по изпълнителното дело суми не са достатъчни да покрият главницата, лихвите и разноските в какъв ред следва да бъдат погасени те?

3. На кой съд е подсъдно делото?

4. Допустимо ли е ответникът да направи допълнителни възражения и да иска събиране на доказателства в първото съдебно заседание?

5. Към кой момент се счита погасено задължението на длъжника и съответно престава да се начислява законна лихва по изп. дело – от датата на постъпване на сумите по сметката на ЧСИ или от превеждането им на вискателя.

6. Допустима ли е касационна жалба с оглед цената на иска?

7. Налице ли е очевидна неправилност по смисъла на чл. 280, ал. 2 ГПК.

ОТГОВОРИ на КАЗУС ПО ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ

1. В чл. 55 ЗЗД законодателят регламентира няколко основания, при наличието на които възниква вземане за връщане на даденото без основание – при начална липса на основание, неосъществено или отпаднало основание. Начална липса на основание е налице при престиране по нищожен договор, при повторно изпълнение на погасен дълг, плащане на повече от дължимото. В казуса е посочено, че „АБВ“ АД като длъжник по изпълнително дело е предявило иск срещу ЧСИ за връщане на сумата от 5061 лв. като „надвнесена“. Следователно в исковата молба се релевира връщане на даденото при начална липса на основание – плащане на недължимо задължение.

Задължението за връщане на даденото при начална липса на основание в хипотеза на чл. 55, ал. 1, предл. 1 ЗЗД, е безсрочно – правоотношението е с извъндоговорен характер и не е мислимо страните да са определили предварително срок за изпълнение; такъв няма определен и в закона. Задължението за връщане на дадено при начална липса на основание е безсрочно, може да се иска от кредитора веднага. То възниква от момента на получаване на недължимото и от този момент става изискуемо / т. 7 ППВС № 1/1979 г./ . Иискуемостта не води обаче автоматично до забава на длъжника. За да бъде поставен в забава длъжника е необходимо той да бъде поканен от кредитора да изпълни съгласно чл. 84, ал. 2 ЗЗД. /ТР 5 /2017 г. от 21.11.2019 г. ,ОСГТК на ВКС/, следователно длъжникът „АБВ“ АД следва да покани ЧСИ да върне надвнесената сума.

Значение на покана има и преписът от искова молба, който се връчва на ответника по осъдителен иск. Предявеният на основание чл. 55, ал. 1 ЗЗД иск за връщане на надвнесена сума е осъдителен, поради което обезщетението за забава се дължи от връчване на препис от исковата молба на ответника – ЧСИ.

2. Условието и поредността за погасяване на задълженията са регламентирани в чл. 76 ЗЗД и се прилагат, ако липсва уговорка между страните, която да определя други условия и ред за прихващане на изпълнението. В казуса погасяването на задълженията е в процес на принудително изпълнително производство, поради което не е налице уговорка между страните относно поредност на погасяване на задължения.

За погасяването на паричните задължения приложение намира специалното правило на чл. 76, ал. 2 ЗЗД, според което при недостатъчно изпълнение се погасяват най – напред разноските, след това лихвите и най- после главницата. Условие за прихващане по реда на чл. 76, ал. 2 ЗЗД е съществуването на едно задължение, което се формира от поне два от посочените елемента / ТР № 3/2017 г. от 27.03.2019 на ОСГТК на ВКС/. В казуса е посочено, че ЧСИ е превел сумите – главница, лихва и разноски. Следователно, ако преведената сума не е достатъчна да покрие и трите вземания, ще се приложи редът на чл. 76, ал. 2 ЗЗД .

3. Исковите следва да бъдат разгледани от окръжния съд като първа инстанция. Цената на иска за присъждане на лихва за времето, през което събраните по изпълнителното дело суми са стояли по сметка на ЧСИ, е в размер на 25 001 лева и родовата подсъдност по него се определя в съответствие с чл. 104, т. 4 ГПК – окръжен съд. Искът за връщане на надвнесената сума е с цена от 5061 лева, но той е предявен при условията на кумулативно обективно съединяване в обща искова молба с иска,

родово подсъден на окръжен съд като първа инстанция. Затова за родовата му подсъдност се прилага чл. 104, т.6 ГПК и двата иска подлежат на разглеждане от окръжен съд като първа инстанция.

Данни за определяне на местната подсъдност в казуса няма.

4. В казуса е посочено, че в изпълнение на указанията на съда, след депозиране на отговора на исковата молба, ищецът е направил уточнения на предявените искове : по първия – дали претендираната сума е преведена погрешно или в изпълнение на изрично искане на ЧСИ, по втория – дали сумата се претендира като обезщетение от неправомерно бездействие на ответника или тъй като последният се е обогатил с тази сума. Това е уточнение на обстоятелствата, на които се основават предявените искове. С изтичане на срока за отговор на исковата молба и в съответствие с чл. 133 ГПК се преклудират възраженията на ответника по предявените искове на посочените в исковата молба основания, но не и по постъпилите след отговора уточнения от ищеца. В съответствие с принципа на равенство между страните (чл. 9 ГПК) и състезателното начало (чл. 8, ал.3 ГПК) ответникът има право да направи допълнителни възражения по направените след отговора уточнения на исковата молба и да отправи доказателствени искания по тях в първото открито съдебно заседание. В противен случай ще се наруши правото му на защита.

5. Като обезпечителна мярка по бъдещия иск на длъжника „АБВ“ АД изпълнението е било спряно. За периода на спирането е недопустимо да бъдат извършвани изпълнителни действия, както и разпределение на постъпилите по сметка на ЧСИ суми и плащания в полза на вискателя, защото така би се стигнало до удовлетворяване на вземането му към длъжника по спряното изпълнение. По тази причина задължението по изпълнителното дело се счита за погасено от датата на превеждането на постъпилите суми от ЧСИ на вискателя, а не от датата на постъпването им по сметка на ЧСИ. От този момент няма основание да се начислява и законна лихва за забава.

6. Критерият за допустимост на касационното обжалване на въззивното решение, съгласно чл. 280, ал.3, т.1 ГПК, е цената на иска, а не обжалваемият интерес. Ищецът е депозирал касационна жалба срещу въззивното решение за отхвърляне на иска за връщане на надвнесената сума, който е с цена от 5061 лева. Делото е гражданско, а не търговско. Ето защо, по аргумент за противното от чл. 280, ал.3, т.1 ГПК касационната жалба на ищеца е допустима.

7. Очевидната неправилност по смисъла на чл. 280, ал.2, предл.3-то ГПК е квалифицирана форма на неправилност, проявена по начин, че да може да бъде констатирана от ВКС от мотивите на обжалвания въззивен акт, без да се извършва присъщата на същинския касационен контрол проверка за неговата правилност. В случая твърденията на ищеца в касационната жалба не обосновават наличието на очевидна неправилност, тъй като изискват проверка за правилното прилагане на нормата на чл. 76 ЗЗД и предпоставят анализ на извършените процесуални действия от съда и страните, а не следват пряко от мотивите на обжалваното въззивно решение. Това изключва основанието „очевидна неправилност“ по чл. 280, ал. 2, предл. 3-то ГПК за допускане на касационното обжалване.